

Zespół Gospodarstw Pomocniczych
Politechniki Krakowskiej

Pracownia Katedry Planowania
Pracetrzennego

OPIS TECHNICZNY

projektu koncepcyjnego

ogrodu pałacowego

w

JABŁONIE

opracował kierownik pracowni prof. dr Gerard Ciołek Kraków 1962.

Ciołek

1. Uwagi ogólne.

Ogród pałacowy w Jabłonce stanowi jeden z najcenniejszych w Zolce zespołów szlacheckich, łączących w sobie wysokiej wartości obiekty architektoniczne, elementy kompozycji ogrodowej, szlacheckie drzewostany i interesujące ukształtowanie terenu. Dawna rezydencja biskupów płockich, Poniatowskich, Potockich - stanowi obecnie ośrodek pracy twórczej i wypoczynku Państwowej Akademii Nauk.

Zniszczenia wojenne oraz długoletni brak opieki nad parkiem spowodowały w nim duże zniszczenia i zrukowiny. Żywo rozwijająca się działalność ośrodka PAN i przebywanie w nim licznych gości ze świata nauki i kultury a także i dyplomacji stanowi wystarczającą podstawę do podjęcia rekonstrukcji parku i jego adaptacji dla wyżej wspomnianych funkcji.

2. Położenie i dane fizjograficzne.

Ogród zlokalizowany jest w osadzie Jabłonna, między główną drogą Warszawa-Modlin i Wisłą. Jego wschodnia część wraz z pałacem i zabudowaniami szlacheckimi i gospodarczymi leży na wysoki, prawobrzeżnym tarasie wiślanym, zachodnia część parku znajduje się na tarasie zalewowym, w całości ograniczona od Wisły wałami przeciwpowodziowymi. Wyraźnie zarysowujący się uskok tarasu górnego posiada przebieg z pół-zach na pół-wsch, nieco skośny w stosunku do głównej osi założenia. Na północ i południe od zespołu zabudowań pałacowych zarysowują się lokalne wyniosłości w postaci wzgórz wydmych, w pozostałych partiach tarasu górnego i dolnego dominuje płaszczyna, lekko afalowana, a w dolnej partii przecięta śladami dawnych jezierzysk. Lokalne rzędne wysokościowe wynoszą: pałac ok. 9,50 m, krawędź tarasu górnego ok. 8,00 - 9,00 m, wzgórze wydmy ok. 15,00 - 16,00 m, brama wjazdowa 7,95 m, taras dolny od 4,15 do 5,50 m; wał przeciwpowodziowy 9,95 m.

Taras dolny składa się z piasków i mułków rzecznych, silnie podmokłych, taras górny zbudowany jest z piasków słabiej, wzgórze składa się z suchych wód piaszczystych.

Poziom wody gruntowej odpowiada w zasadzie poziomowi wody w Wiśle. Wody powierzchniowe występują na tarasie dolnym w postaci podmokłych obszarów i w korytach jezierzysk, na poziomie około 4,80 m, w okresach powodzi prawie cały teren jest pod wodą i niemal niedostępny.

Drzewostan parku wywodzi się z dawnego lasu łęgowego na tarasie dolnym i boru sosnowo-dębowego na górnym poziomie. Był on w ciągu XVII wieku zwierzyńcem, którego ślady zachowały się w postaci systemu alei i duktów, promieniście zbiegających się do pałacu, w końcu XVIII i z początkiem XIX wieku, przekształcony na park krajobrazowy, został wzbogacony pod względem składu gatunków i odmian drzew i krzewów, w wśród których na uwagę zasługują piękne i szlachetne okazy lip, kasztanowców, świerków, modrzewi, jesionów, klonów i wielu innych.

3. Zabudowa, komunikacja i uzbrojenie terenu.

Głównym budynkiem w parku jest pałac (koniec XVIII w) wraz z towarzyszącymi mu pawilonami oficynowymi, z których północny rozbudowany został w XIX w. W połowie odległości między bramą główną i pałacem, na obwodzie wielkiego ronda dziedzińca wznoszą się dwie kordegardy, a przy samej bramie dwie stróżówki. Na południe od pałacu w parku znajdują się znaczny budynek stajenny z poł. XIX w. Na wzgórzu przed gazonem dziedzińca wznosi się drewniany pawilon chiński, opodal wielka klasycystyczna oranżeria. Ponadto z dawnej architektury ogrodowej zachowały się ruiny grotty ze śladami świątynki, na krawędzi tarasu oraz w narożniku muru gospodarstwa ogrodniczego grotta arkałowa, a na skrajnym południowym końcu pałacu łuk tryumfalny Poniatowskiego.

zaczę o powierzchni około 3.700 m². Basen ten powinien posiadać burty brzegowe wyłożone płytami betonowymi, luźno opierającymi się na legary dębne, pozostałe sadzawki i wyspy na nich projektowane są o brzegach wydatniejących, z dopuszczeniem do kontrolowanego zarastania brzegów roślinnością wodną.

Na wziankę zastępują jeździe roboty ziemne, przy rampach głównych alei, schodzących z górnego tarasu na dolny. Krzyżując Przejście dla tych ramp spadki 5% od krawędzi tarasu do niwelety dróg parku dolnego 5,50. Rampy te należy modelować w sposób, pozwalający na płynne przejście do naturalnej skarpy. Przekształceniu powinny też ulec dawne wały, idące od pałacu ku Wile, celem nadania im równomiernych spadków podłożnych i profilów poprzecznych.

7. Zadrzewienia, zakrzewienia, dekoracja kwiatowa.

Podstawowym materiałem kształtującym układ maszyn roślinnych parku jest istniejący drzewostan, który powinien ulec korekturze, jak też i niezbędnym zabiegom pielęgnacyjnym, przecięciu i dosadzeniu.

Główne przecinki wiążą się z trasami dróg, które zostały lub dróg nowo projektowanych, lecz w tym wypadku prowadzenie dróg powinno być liczone z istnieniem na ich kierunku cenniejszych okazów roślinnych i wprowadzać niezbędne korektury. Istniejące ciągi alejowe powinny być oczyszczone z samosiewów, prześwietlone i uzupełnione w miejscach ubytków. Grupy klombowe powinny uzyskać prawidłowe zarządy rzutu perłowego i obsadzenia kamiennymi obwodów doborami drzew i krzewów. Maszyny o charakterze leśnym, należy na tarasie dolnym traktować jako zespoły łęgowe, o szwarcym posyciu, z lokalnymi przejściami, na tarasie górnym jako zespoły baru sosnowo-dębowego, z grupami podszycia, z przewagą murawy pod drzewami. Partie terenu, pokazane na planie jako łąki i polany, należy oczyścić z samosiewów, poddać zabiegom pielęgnacyjnym i obsadzić odpowiednimi mieszankami traw i siók kwitnących. Przewidywane jest użycie większej ilości bylin roślinnych, wzbogacających fakturę i kolorystycznie dolne piętra parku. W otoczeniu pałacu i innych budowli zabytkowych należy liczyć się z dekoracją o charakterze kwiatowym, również z zestawianiem grup bylinowych i dekoracyjnych krzewów i podkrzewów. W sadzawkach i basenach należy wprowadzić dekoracyjną roślinność wodną i nadwodną. Drzewostan zabytkowy, rokujący dłuższe trwanie, należy poddać zabiegom pielęgnacyjnym i zabezpieczającym (płochowanie, ściagi etc.) Zadrzewienia uzupełniające istniejące grupy i ciągi powinien utrzymywać charakter ogólny parku, a więc wprowadzać gatunki i odmiany rodzime oraz te importy, jakie posiadają dawną u nas tradycję i odpowiadają warunkom środowiska przyrodniczego parku.

8. Architektura i plastyka ogrodowa.

Poza istniejącymi obiektami zabytkowymi i przeznaczonymi do odbudowy, należy liczyć się z koniecznością prac konserwatorskich przy zabezpieczeniu grotu w skarpie i częściowej odbudowy rotundy, jako ważnego elementu kompozycyjnego parku, podobnie jak też należy zabezpieczyć arkadową grotę przy szczyt opodal pawilonu chińskiego z przeznaczeniem jej na estradę i scenę koncertową, dla kameralnych produkcji muzycznych. Park powinien być wyposażony w kilka lekkich zadaszeń o nowoczesnej konstrukcji, w formie altan, dla wypoczynku i osłony przed deszczem, ponadto w ławki, umieszczone w eksponowanych punktach widokowych, kameralnych i panoramicznych. Na wzgórzu, na płd. od pałacu przewidują się na jego południowym skłonie miejsca dla plażowania ze składnikami na leżaki. Jeden ze stawów, cile zasłabły potrzeba, mógłby służyć celom kąpielowym, wraz z plażą piaszczystą i kabinami.